

הלכות תעניות פ"ק ב

א. אלו הן הצרות של צבור שמתעניין ומתריעין עליהם על הצרת שונאי ישראל לישראל, ועל החרב, ועל הדבר, ועל חיה רעה, ועל הארבה, ועל החסיל, ועל השדפון, ועל הירקון, ועל המפלת, ועל החללים, ועל המזונות, ועל המטר.

ב. כל עיר שיש בה צרה מכל אלו אותה העיר מתענה ומתרעת, עד שתעבר הצרה; וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות, אבל מבקשים עליהם רחמים. ובכל מקום, אין צועקין ולא מתריעין בשבת, כמו שאמרנו חוץ מצרת המזונות, שצועקין עליה אפלו בשבת; אבל אין מתריעין עליה בחוצרות, בשבת.

ג. על הצרת שונאי ישראל לישראל פיצד: גוים שבאו לערף מלחמה עם ישראל, או לטל מהם מס, או לקח מידם ארץ, או לגזר עליהם שמד אפלו במצוה קלה הרי אלו מתעניין ומתריעין, עד שירחמו. וכל הערים שסביבותיהם, מתעניין; אבל אין מתריעין, אלא אם כן תקעו להתקבץ לעזרתן.

ד. על החרב פיצד: אפלו חרב של שלום, כגון שערכו מלחמה גוים עם גוים ועברו במקום ישראל, אף על פי שאין ביניהם ובין ישראל מלחמה הרי זו צרה, ומתעניין ומתריעין עליה, שנאמר "וחרב, לא תעבר בארצכם" (ויקרא כו, ו), מכלל שראית המלחמה צרה.

ה. איזה הוא דבר עיר שיש בה חמש מאות רגלי, ויצאו ממנה שלושה מתים בשלושה ימים זה אחר זה; יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים אין זה דבר. היו בה אלף, ויצאו ממנה ששה מתים בשלושה ימים זה אחר זה הרי זה דבר; יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים אין זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים והזקנים ששבתו ממלאכה, בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה.

ו. היה דבר בארץ ישראל, מתעניין שאר גליות ישראל עליהן. היה דבר במדינה, ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת שתייהן מתענות, אף על פי שהן רחוקות זו מזו.

ז. אין מתעניין על חיה רעה, אלא בזמן שהיא משלחת. פיצד: נראתה בעיר ביום, הרי זו משלחת. נראתה בשדה ביום אם ראתה שני בני אדם, ולא ברחה מפניהם הרי זו משלחת. ואם היתה שדה סמוכה לאגם, וראתה שני בני אדם ורדפה אחריהם הרי זו משלחת; לא רדפה אחריהם, אינה משלחת. ואם היתה באגם אפלו רדפה אחריהם אינה משלחת, אלא אם כן טרפה שניהם ואכלה אחד מהן. אבל אם אכלה שניהם באגם, אינה משלחת: מפני שזה הוא מקומה; ומפני הרעבון טרפה, לא מפני שהיא משלחת.

ח. בתים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות הואיל והן מקום גדודי חיה, אם עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה הרי זו משלחת; ואם לא הגיעה למדה זו, אינה משלחת, שאלו בני אדם, הם שסכנו בעצמם ובאו למקום החיות.

ט. שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששלחו והזיקו כגון שלוח נחשים ועקרבים, ואין צריך לומר צרעין ויתושיין

והדומה להן אין מתענין עליהם, ולא מתריעין; אבל זועקין, בלא תרועה.

י. על הארבה ועל החסיל: אפלו לא נראה מהן אלא כנף אחד בכל ארץ ישראל, מתענין ומתריעין עליהן; ועל הגובאי, בכל שהוא. אבל החגב אין מתענין עליו, ולא מתריעין; אלא זועקין בלבד.

יא. על השדפון ועל הירקון: משיתחיל בתבואה; ואפלו לא התחיל אלא במקום קטן כמלוא פי תנור, גוזרין עליו תענית ומתריעין.

יב. על המפלת פיצד: הרי שרבתה בעיר מפלת כותלים בריאים, שאינן עומדים בצד הנחר הרי זו צרה, ומתענין ומתריעין עליה. וכן על הרעש ועל הרוחות שהן מפילין את הבנין והורגין, מתענין ומתריעין עליהן.

יג. על החליים פיצד: הרי שירד חלי אחד לאנשים הרבה באותה העיר, כגון אסכרה או חרחור וכיוצא בהן, והיו מתים באותו החלי הרי זו צרת צבור, וגוזרין לה תענית ומתריעין. וכן חכוד לח, הרי הוא כשחין פורח, ואם פשט ברב הצבור, מתענין ומתריעין עליו; אבל חכוד יבש, צועקים עליו בלבד.

יד. על המזונות פיצד: הרי שהוזלו דברים שלסחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהן, כגון כלי פשתן בבבל ויין ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן, עד שיצטרך התגר למכור שווה עשרה בששה ואחר כך ימצא לוקח הרי זו צרת צבור, ומתריעין עליה; וזועקין עליה, בשבת.

טו. על המטר פיצד: הרי שרבו עליהן גשמים עד שיצרו להן הרי אלו מתפללין עליהן, שאין להן צרה גדולה מזו שהבתים נופלין ונמצאו בתיהן קבריהן. ובארץ ישראל, אין מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים, ובתיהם בנויים באבנים; ורב הגשמים טובה להן, ואין מתענין להעביר את הטובה.

טז. תבואה שצמחה ונמנע המטר, והתחילו צמחין ליבש הרי אלו מתענין וזועקין עד שירדו גשמים, או שייבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו בארץ ישראל, שהוא זמן פריחת האילנות שם, ולא ירדו גשמים הרי אלו מתענין וזועקין עד שירדו גשמים הראויין לאילנות, או עד שיעבר זמנם.

יז. וכן אם הגיע זמן חג הסוכות, ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאות מהם הבורות והשיחין והמערות הרי אלו מתענין עד שירד גשם הראוי לבורות; ואם אין להם מים לשתות, מתענים על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשתות, ואפלו בימות החמה.

יח. פסקו הגשמים בין גשם לגשם ארבעים יום, בימות הגשמים הרי זו מפת בצרת, ומתענים וזועקים עד שירדו הגשמים, או עד שיעבר זמנם.

הלכות תעניות פרק ג

א. הרי שלא ירדו להם גשמים כל עיקר מתחלת ימות הגשמים

אם הגיע שבעה עשר במרחשון, ולא ירדו גשמים, מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות, שני וחמישי ושני; וכל התלמידים, ראויין לכך.

ב. הגיע ראש חדש כסלו, ולא ירדו גשמים בית דין גוזרין שלוש תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני; ומתריין בהן לאכל ולשתות, בלילה. ואנשי משמר אין מתעניין עמהן, מפני שהן עוסקין בעבודה; וכל העם נכנסים לבתי כנסיות, ומתפללין וזועקין ומתחננין, בדרך שעושין בכל התעניות.

ג. עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין שלוש תעניות אחרות על הצבור, חמישי ושני וחמישי; ובשלוש אלו אוכלין ושותין מבעוד יום, כמו שעושין בצום כפור. ואנשי משמר מתעניין מקצת היום, ולא משלימין; ואנשי בית אב, והם העוסקין בעבודה באותו היום, לא יהיו מתענים כל עיקר. וכל תענית שאוכלין בה מבעוד יום אם אכל ופסק, וגמר שלא לאכל אינו חוזר ואוכל, אף על פי שיש שהות ביום.

ד. בשלוש תעניות אלו, כל העם אסורין בעשיית מלאכה, ביום; ומתריין, בלילה. ואסורין ברחיצת כל הגוף בחמין, אבל פניו ידיו ורגליו מתר; לפיכך נועלין את המרחצאות. ואסורין בסיכה; ואם להעביר את הזהמה, מתר. ואסורין בתשמיש המטה. ובנעילת הסנדל, בעיר; אבל בדרך, מתר לנעל. ומתפללין בבתי כנסיות, וזועקין ומתחננין כשאר התעניות.

ה. עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין שבע תעניות אחרות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושני. ובאלו השבע בלבד, עברות ומניקות מתענות, אבל בשאר התעניות, אין עברות ומניקות מתענות; ואף על פי שאינן מתענות, אין מענגין עצמן בפנוקין, אלא אוכלות ושותות כדי קיום הולד.

ו. ובשבע תעניות אלו, אנשי משמר מתעניין ומשלימין; ואנשי בית אב מתעניין מקצת היום, ולא משלימין. וכל דבר שהוא אסור בשלוש אמצעיות, אסור באלו השבע האחרונות.

ז. ויתרות אלו, שבהן בלבד מתריעין ומתפללין, ברחוב העיר; ומורידין זקן להוכיח לעם, כדי שישוּבו מדרךם. ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית, ובתפלת מנחה ונמצאו מתפללין ארבע ועשרים ברכות. ונועלין את החניות, ובשני מטין לעת ערב ופותחין את החניות; אבל בחמישי, פותחין כל היום, מפני כבוד השבת: ואם יש לחנות שני פתחים, פותח אחת ונועל אחת; ואם יש לחנות אצטבה לפנייה פותח כדרכו בחמישי, ואינו חושש.

ח. עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן, ובבנין שלשמחה כגון ציור וכיור, ובנטיעה שלשמחה כגון מיני הדס ואהלים. וממעטין בארוסין ונשואין, אלא אם כן לא קים מצות פריה ורביה; וכל מי שקים מצות פריה ורביה, אסור לו לשמש מטתו בשני רעבון. וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחברו; ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום, כנזופין וכמנדין למקום, ועם הארץ שנתן להם שלום, מחזירין לו בשפה רפה וכבוד ראש.

ט. תלמידי חכמים חוזרין לבדם, ומתענים חמישי ושני

וְחַמִּישֵׁי וְשָׁנִי, עַד שֵׁיצֵא נִסָּן שְׁלֹתִקּוּפָה; אָבִל לֹא הִצְבּוֹר, שְׁאִין גּוֹזְרִין עַל הִצְבּוֹר בְּשָׁבִיל גְּשָׁמִים שֶׁלֹּא יֵרְדוּ יִתֵּר מִשְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה תַעֲנִיּוֹת אֵלּוּ. וְכַשְׁמַתְעַנִּין הַיְחִידִים עַד שֵׁיצֵא נִסָּן, מִתְרִין לֹאכֹל בְּלִילָה; וּמִתְרִין בַּעֲשִׂית מְלֶאכָה, וּבִרְחִיצָה, וְסִיכָה, וְתַשְׁמִישׁ, וְנַעֲלִילַת הַסַּנְדָּל, כְּשֶׁאֵר כָּל הַתַּעֲנִיּוֹת. וּמִפְּסִיקִין לְרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים, וּלְפוֹרִים.

י. יֵצֵא נִסָּן שְׁלֹתִקּוּפָה, וְהוּא כְּשֶׁתִּגִּיעַ הַשֶּׁמֶשׁ לְתַחֲלַת מַזֵּל שׁוֹר אֵין מִתְעַנִּים: שְׁאִין הַגְּשָׁמִים בְּזֶמֶן הַזֶּה, אֵלֹא סִימָן קָלָלָה, הוֹאִיל וְלֹא יֵרְדוּ כָּל עֵיקָר, מִתַּחֲלַת הַשָּׁנָה.

יא. בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַדּוֹמָה לָהּ. אָבִל מִקּוּמוֹת שְׁעוֹנֹת הַגְּשָׁמִים שֶׁלֹּהֶן קֵדָם שְׁבַעַה עֶשֶׂר בְּמִרְחָשׁוֹן, אוֹ לְאַחַר זֶמֶן זֶה כְּשֶׁיִּגִּיעַ זְמַנָּם וְלֹא יֵרְדוּ גְשָׁמִים, יְחִידִים מִתְעַנִּים שְׁנֵי וְחַמִּישֵׁי וְשָׁנִי; וּמִפְּסִיקִין בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים, וְחֲנֻכָּה וּפוֹרִים. וְשׁוֹהִין אַחֲרֵי כֵן כְּמוֹ שְׁבַעַה יָמִים; אִם לֹא יֵרְדוּ גְשָׁמִים בֵּית דִּין גּוֹזְרִין עַל הִצְבּוֹר שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה תַעֲנִיּוֹת, עַל הַסֵּדֶר שְׁאִמְרָנוּ.

יב. כָּל תַּעֲנִית שֶׁגּוֹזְרִין הִצְבּוֹר בְּחוּצָה לְאַרְץ אוֹכְלִים בָּהּ בְּלִילָה, וְדִינָהּ כְּדִין שְׁאֵר הַתַּעֲנִיּוֹת: שְׁאִין גּוֹזְרִין עַל הִצְבּוֹר תַּעֲנִית כְּגוֹן צוּם כְּפוּר אֵלֹא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּלֶבֶד, וּבְגִלָּל הַמָּטָר, וּבְאוֹתָן עֶשֶׂר תַּעֲנִיּוֹת, שֶׁהֵן שְׁלוֹשׁ אֲמֻצָּעִיּוֹת וְשֶׁבַע אַחֲרוֹנוֹת.

הַלְבוֹת תַּעֲנִיּוֹת פֶּרֶק ד'

א. בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מִשְׁבַּע תַּעֲנִיּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁלְמָטָר, מִתְפַּלְלִין עַל סֵדֶר זֶה: מוֹצִיאִין אֶת הַתְּבָה לְרַחוּבָה שְׁלַעִיר, וְכָל הָעָם מִתְקַבְּצִים וּמִתְפַּסִּים בְּשָׂקִים; וְנוֹתְנִין אֶפֶר מְקַלָּה עַל גְּבֵי הַתְּבָה, וְעַל גְּבֵי סֵפֶר תּוֹרָה, כְּדִי לְהַרְגִּיל אֶת הַבְּכִיָּה, וְלִהְיוֹנֵי לָבָם. וְאַחַד מִן הָעָם נוֹטֵל מִן הָאֶפֶר, וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁ הַנָּשִׂא וּבְרֹאשׁ אֵב בֵּית דִּין, בְּמָקוֹם הַנִּחַת תְּפִלִּין, כְּדִי שֶׁיִּכְלְמוּ וַיִּשׁוּבוּ; וְכָל אֶחָד וְאַחַד, נוֹטֵל וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ.

ב. וְאַחַר כֵּן מַעֲמִידִין בֵּינֵיהֶן, וְהֵן יוֹשְׁבִין, זָקֵן חָכָם. לֹא הָיָה שָׁם זָקֵן חָכָם, מַעֲמִידִין חָכָם; לֹא הָיָה שָׁם לֹא זָקֵן וְלֹא חָכָם, מַעֲמִידִין אָדָם שֶׁלְצוּרָה. וְהוּא אוֹמֵר לַפְּנִיָּהם דְּבָרֵי כְּבוֹשִׁין, אַחֲנֵנוּ לֹא שָׁק וְלֹא תַעֲנִית גּוֹרְמִין, אֵלֹא תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּאַנְשֵׁי נִינּוּה, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶן וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת שָׂקָם וְאֶת תַּעֲנִיתָם, אֵלֹא "וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת-מַעֲשֵׂיהֶם" (יוֹנָה ג, ב). וּבְקִבְלָהּ הוּא אוֹמֵר "וְקִרְעוּ לְבַבְכֶּם וְאַל-בְּגָדֵיכֶם" (יוֹאֵל ב, ג). וּמוֹסִיף בַּעֲנִינּוֹת אֵלּוּ, כְּפִי כּוּחוֹ, עַד שֶׁיִּכְנִיעַ לָבָם, וַיִּשׁוּבוּ תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה.

ג. וְאַחַר שֶׁגּוֹמֵר זֶה דְּבָרֵי כְּבוֹשִׁין, עוֹמְדִין בְּתַפְלָה; וּמַעֲמִידִין שְׁלִיחַ צְבוּר, הָרְאוּי לְהַתְפַּלֵּל בַּעֲנִינּוֹת אֵלּוּ. וְאִם הָיָה אוֹתוֹ שְׁאִמְרֵי דְּבָרֵי הַכְּבוֹשִׁין רְאוּי לְהַתְפַּלֵּל, מִתְפַּלֵּל; וְאִם לֹא, מוֹרִידִין אַחֵר.

ד. וְאִיזָה הוּא הָרְאוּי לְהַתְפַּלֵּל בַּעֲנִינּוֹת אֵלּוּ אִישׁ שֶׁהוּא רְגִיל בְּתַפְלָה, וְרְגִיל לְקִרוֹת בַּתּוֹרָה בְּנִבְיָאִים וּבִכְתוּבִים, וּמִטְפֵּל וְאֵין לוֹ, וַיֵּשׁ לוֹ יְגִיעָה בַּשָּׂדֶה. וְלֹא יִהְיֶה בְּכֵנּוֹ וּבְכֵנִי בֵּיתוֹ וְכָל קְרוֹבָיו וְהַנָּלוּיִם עָלָיו, בַּעַל עֲבָרָה אֵלֹא יִהְיֶה בֵּיתוֹ רִיקָן מִן

העֲבֹרֹת. וְלֹא יֵצֵא עָלָיו שֵׁם רָע בִּילְדוֹתָיו, שְׁפַל בָּרֶךְ, וּמִרְצָה לָעֵם; וַיֵּשׁ לוֹ נְעִימָה, וְקוּלוֹ עָרֵב. וְאִם הָיָה זָקֵן עִם כָּל הַמַּדּוֹת הָאֵלֹהִים, הָרִי זֶה מִפָּאָר; וְאִם אֵינוֹ זָקֵן, הוֹאִיל וַיֵּשׁ בּוֹ כָּל הַמַּדּוֹת הָאֵלֹהִים, יִתְפַּלֵּל.

ה. וּשְׁלִיחַ צָבוּר מִתְחִיל, וּמִתְפַּלֵּל עַד בְּרִכַּת גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל; וְאוֹמֵר זְכוֹרֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת מַעֲיֵן הַצָּרָה, וְאוֹמֵר "אֵל-ה'", בְּצִרְתָּהּ לִי" (תהילים קכא), "אֲשָׁא עֵינַי, אֶל-הַהָרִים . . ." (תהילים קכא, א), "מִמַּעַמְמָקִים קָרָאתִיךָ ה'" (תהילים קל, א), "תִּפְלָה, לַעֲנִי כִי-יַעֲטֹף" (תהילים קב, א). וְאוֹמֵר דְּבָרֵי תַחֲנוּנִים, כְּפִי כּוֹחוֹ; וְאוֹמֵר רֵאֵה בְּעֵינָיו וְרִיבָה רִיבָנוּ וּמַהֲרֵ לְגַאֲלָנוּ, וּמִתְחַנֵּן; וְאוֹמֵר בְּסוֹף תַּחֲנוּנָיו מִי שְׁעָנָה אֶת אֲבֹרָהֶם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.

ו. וּמִתְחִיל לְהוֹסִיף שֵׁשׁ בְּרָכוֹת שֶׁהוּא מוֹסִיף, זֹו אַחֵר זֹו; מִתְחַנֵּן בְּכָל אַחַת מֵהֶן בְּדְבָרֵי תַחֲנוּנִים, וּפְסוּקִים מִדְּבָרֵי קְבָלָה וּמִכְתָּבֵי הַקֶּדֶשׁ כְּפִי שֶׁהוּא רָגִיל, וְחוֹתֵם בְּכָל אַחַת מֵהֶן, בְּחִתּוּמֹת אֵלֹהִים:

ז. בְּרֵאשׁוֹנָה הוּא חוֹתֵם מִי שְׁעָנָה אֶת מֹשֶׁה וְאַבּוֹתֵינוּ עַל יָם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', זֹכֵר הַנִּשְׁכָּחוֹת.

ח. בְּשֵׁנִיָּה הוּא חוֹתֵם מִי שְׁעָנָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ תְּרוּעָה.

ט. בְּשְׁלִישִׁית הוּא חוֹתֵם מִי שְׁעָנָה אֶת שְׁמוּאֵל בְּמִצְפָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה.

י. בְּרִבְעִית הוּא חוֹתֵם מִי שְׁעָנָה אֶת אֱלִיהוֹ בְּהַר הַכְּרֵמֶל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה.

יא. בְּחֲמִישִׁית הוּא חוֹתֵם מִי שְׁעָנָה אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַעֲוֹנָה בָּעֵת צָרָה.

יב. בְּשִׁשִּׁית הוּא חוֹתֵם מִי שְׁעָנָה אֶת דָּוִיד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְּרַחֵם עַל הָאָרֶץ.

יג. וְכָל הָעָם עוֹנִין אִמָּן אַחֵר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹנִין אַחֵר כָּל הַבְּרָכוֹת. וְאוֹמֵר רְפָאנוּ ה' וְנִרְפָּא . . . , וְגוֹמֵר הַתִּפְלָה עַל הַסֵּדֶר; וְתוֹקְעִין בַּחֲצוֹצְרוֹת. וְכִסְדֵּר הַזֶּה, עוֹשִׂין בְּכָל מָקוֹם.

יד. כְּשֶׁהָיוּ מִתְפַּלְלִין עַל הַסֵּדֶר הַזֶּה בִּירוּשָׁלַיִם, הָיוּ מִתְפַּנְסִין בְּהַר הַבַּיִת כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמְּזֻרָח; וּמִתְפַּלְלִין כְּסֵדֶר הַזֶּה, וְכִשְׁמַגִּיעַ שְׁלִיחַ צָבוּר לֹמֵר מִי שְׁעָנָה אֶת אֲבֹרָהֶם, אוֹמֵר בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם; בְּרוּךְ אַתָּה ה', גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד; וְחֲזֵן הַכְּנֶסֶת אוֹמֵר לְתוֹקְעִים, תִּקְעוּ הַכּוֹהֲנִים, תִּקְעוּ. וְחוֹזֵר הַמִּתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר, מִי שְׁעָנָה אֶת אֲבֹרָהֶם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; וְאַחֵר כֶּךָ תוֹקְעִין הַכּוֹהֲנִים, וּמְרִיעִין וְתוֹקְעִין.

טו. וְכֵן בְּבִרְכָּה הַשְּׁנִיָּה לְזוֹ, שֶׁהִיא רִאשׁוֹנָה מִן הַשֵּׁשׁ שְׁמוּסִיָּף, חוֹתֵם בָּהּ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם; בְּרוּךְ אַתָּה ה', זֹכֵר הַנִּשְׁכָּחוֹת. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד; וְחִזֵּן הַכִּנְסֶת אוֹמֵר לָהֶן, הָרִיעוּ בְּנֵי אֱהָרֹן, הָרִיעוּ. וְחִזֵּר שְׁלִיחַ צְבוּר וְאוֹמֵר, מִי שֶׁעָנָה אֶת מֹשֶׁה וְאַבְוֹתֵינוּ עַל יָם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה; וְאַחֵר כֵּךְ מְרִיעִין, וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין.

טז. וְכֵן עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה, בְּאַחַת אוֹמֵר תִּקְעוּ, וּבְאַחַת אוֹמֵר הָרִיעוּ עַד שִׁיגְמֹר כָּל שְׁבַע הַבְּרָכוֹת; וְנִמְצְאוּ הַכוּהֲנִים פְּעַם תוֹקְעִין וּמְרִיעִין וְתוֹקְעִין, וּפְעַם מְרִיעִין וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין שְׁבַע פְּעָמִים. וְאֵין עוֹשִׂים סֵדֵר זֶה אֲלֹא בְּהַר הַבֵּית, בְּלֵבָד; וְכִשְׁהֵן תוֹקְעִין וּמְרִיעִין שֵׁם, תוֹקְעִין בַּחֲצוֹצְרוֹת וּבִשְׁוֹפָר כְּאֶחָד, כְּמוֹ שֶׁאִמְרָנוּ.

יז. שְׁבַע תַּעֲנִיּוֹת הָאֵלוּ כָּל מָקוֹם שֶׁגּוֹזְזִין אוֹתָם שֵׁם אַחֵר שֶׁמִּתְפַּלְּלִין, יוֹצְאִין כָּל הָעָם לְבֵית הַקְּבָרוֹת, וּבוֹכִין וּמִתְחַנְּנִים שֵׁם: כְּלוּמֹר, הָרִי אֶתָּם מֵתִים כְּאֵלוּ, אִם לֹא תִשׁוּבוּ מִדְּרֻכֵּיכֶם. וּבְכָל תַּעֲנִית מִתַּעֲנִיּוֹת הַצָּרוֹת שֶׁגּוֹזְזִין עַל הַצְּבוּר, מִתְפַּלְּלִין תְּפִלַּת נַעֲלִילָה בְּכָל מָקוֹם.

יח. יִרְדּוּ לָהֶם גִּשְׁמִים עַד מָתִי יִהְיוּ יוֹרְדִין, וַיִּפְסְקוּ הַצְּבוּר הַתַּעֲנִית מִשִּׁירְדּוֹ בְּעַמְּקֵי הָאָרֶץ הַחֲרָבָה טָפַח, וּבִפְּיָנוּגִית טָפַחִים; וּבְעִבּוּדָה, עַד שִׁירְדּוֹ בְּעַמְּקָה שְׁלוּשָׁה טָפַחִים.